

Mikola Gyöngyi (1989–1991)

A kérdező az interjú során többször kipirosodott arccal, zavarban tette fel kérdéseit. Valószínűleg ez történik, amikor egy kicsi Eötvös-kollégista találkozik valakivel a régi nagyok közül, akit példaképének tekint.

1989–96-ig volt Eötvös-kollégista. Ez lehetséges?

Nem, '89 az lehet, hogy jó, de körülbelül 91-ig laktam a Kollégiumban.

Miért éppen Szegedre jelentkezett, győri gimnazistaként?

Ebben volt egy adag kishitőség is, aggódtam, hogy Budapestre nem vesznek föl, az ELTE-re, valamint félttem Budapesttől, a nagyvárostól. A szüleimmel azelőtt voltunk itt Szegeden, az ipari vásáron, és akkor nagyon megtetszett ez a sugárutas szerkezet, a rengeteg fa a városban. Győr városszerkezete egész más, a maga barokk városmagja körüli szűk utcácskáival.

Amikor Szegedre jött, hol lakott?

Először a Móra Kollégiumban, és aztán azért költöztem ki albérletbe, mert a magánélet hiánya elkezdett zavarni, de ott meg túlságosan egyedül voltam, és akkor az Eötvös Kollégium épp egy köztes megoldás volt – kétágyas szobáival, ideális környezetével, közösségi életével.

Hányadéves volt ekkor?

Úgy emlékszem, negyedéves, és amikor egy évet halasztottam negyedév után, megengedték, hogy bennmaradjak a kollégiumban, tehát összesen három évet töltöttem a kollégiumban.

A felvétélire vissza tud emlékezni?

Szerintem csak írásban volt, nem emlékszem, hogy behívtak volna szóbelizni, Ilia Mihály tanár úr írta az ajánlásomat.

Ki volt akkor az igazgató?

Hatvani professzor úr.

Melyik szinten lakott?

A második emeleten.

Ki volt a szobatársa?

Blahó Erzsi, törni-magyar szakos évfolyamtársam nagyon jó szobatárs volt, nagyon jól megértettük egymást. És jó volt a második szint közössége is, ahol laktunk.

Laktak más kar hallgatói is a szinten?

Igen. Voltak biológusok, például Finta Csaba, Bachrati Csanád, későbbi férjem, Nagy Sándor programozó matematikus, és volt egy fizikus, az ő szobatársa Benkő Zsolt, emlékszem még Kádár Mitya biológusra, és az ő jogász párjára.

Az Eötvös Kollégiumról azt lehet hallani, hogy vegyes szakkollégium lévén, kiváló közeg a nyitott látásmód kialakítására. Mit gondol erről a tételről?

Egyetértek vele. Számomra nagyon jó volt, hogy más karról is voltak hallgatók, mert ők másként látták a világot. Arra, hogy kíváncsiak voltunk egymásra, jó példa előadássorozatunk, amelynek a *Szerda esti szeánsz* címet adtam.

Ennek keretében mindenki bemutatta a saját kutatási területét, vagy beszélt mindarról, ami érdekli. Ilyenkor nem csupán az előadások voltak az érdekesek, hanem az utána következő beszélgetések, amelyek hajnali egyig, kettőig tartottak. És akkor ott megmutatkozott, hogy egy biológusnak, vagy egy fizikusnak hiába magyarázod a metafizikai igazságokat, hiszen azt felelik majd rá, hogy ők ehhez túl sokat jártak a TTK-ra.

Nem tudtam, hogy innen ered ez a hagyomány, amit azóta is ápol a kollégium. Belső Eötvös Estéknek hívjuk az ilyen típusú előadásokat. És ezeken az előadásokon csak 2. szintű kollégisták vettek részt?

Nem, kiplakátoltuk az eseményt a folyosón, és akit érdekelt, az ellátogatott. A többi szinttel is jóban voltunk, csak ugye mivel hazament az ember a szintre, ott főzött, ott gyújtott rá a cigarettájára. (Akkor még nem volt ez a dohányzási tilalom). Amikor egy évig passzív hallgató voltam, sok időm volt, gyakran összegyűltünk a folyosón beszélgetni egymással. Valaki aztán ki is rakta a folyosóra, hogy *Erdei pihenő*.

És milyen közösségi terekre emlékszik vissza?

Volt a könyvtár, volt egy ilyen klubhelyiség, ahol bulikat is lehetett tartani, a konyha, amit valaki egyszer leégetett...

Az hogy történt?

Egymás mellé tette a forró olajat meg a vizet, amiben krumplit akart főzni, és ezek valahogy kölcsönhatásba kerültek egymással (kacag).

Gépterm nem volt?

De volt, bár én nem nagyon használtam, mert oda a pragmatosok jártak dolgozni. Amikor lapot szerkesztettem, úgy emlékszem, még Commodore gépeken dolgoztam az Eötvös Kollégiumban.

Ekkoriban szerkesztette a Harmadkor folyóiratot, Takáts Józseffel. Vissza tud-e emlékezni valamilyen vicces történetre?

Ami engem tulajdonképpen sokkolt, hogy a szinten, az egyik szobában tartottak bent aranyhörsögöket. És amikor hazautaztak, akkor szabadon engedték a hörsögöket. Mire visszajöttek, az anyák lerágták a fiaiknak a fejét – és én egyszerűen nem bírtam megérteni, hogy akik biológusok, hogy képesek élőlényeket ilyen méltatlan körülmények között tartani. Azokból a szobákból, ahol a hörsögök laktak, elég nagy bűz áramlott ki. Ez is a különböző szagoknak az eltérő életfilozófiájához tartozott valószínűleg.

És karakteres személyiségekre emlékszik a kollégiumból?

Hát, a férjem mindenképp az. Akiket név szerint felsoroltam, ilyenek voltak. A biológusok egyébként rengeteget dolgoztak, bejártak az SZBK-ba, és a kutatásai-kon dolgoztak. Általánosan elmondható, hogy többnyire minden Eötvös-koleszos fontosnak tartja a szakmáját, és azonfölül, ami az egyetemen kell, sok minden mást is csinál.

Ön is OTDK-zott?

Igen, de mire beköltöztem, addigra már elértem egy országos 2. helyezést, de hát nekem ott volt a lapcsinálás, fordítottam, írtam cikkeket, csináltam egy középfokú nyelvvizsgát angolból, tanultam szerbül.

Ez a Harmadkor folyóirat szerkesztésének az időszaka az életében, igaz? Ezt Takáts Józseffel szerkesztette.

Igen. Kérdezted, hogy a kollégiumból kik maradtak meg az emlékezetemben. Az egyetemről Takáts, aki igazán karizmatikus személyiség volt. Ezt a lapot ő találta ki. Elég nagy nevek indultak a Harmadkornál: Darvasi, Szijj Feri, Szántó Pista, Háy Janó. Szerencsés évfolyam voltunk. Sok tehetséges ember volt egyszerre egy helyen. Megtaláltuk egymást, és ehhez kellett a Takáts József szervezőegyenysége, aki sokkal többet tudott nálunk a politikáról, nagyon biztos ízlése volt, ki tudta választani a fiatal szerzők közül, kik a legtehetségesebbek. Nagyon szép korszak volt az életemben. És amit még Eötvös-kollégistaként csináltam, az az interjúkötet vajdasági írókkal.

A Rózsaszín flastrom című kötet. . .

Ez a kötet több évig készült, néhányan jártunk ki a Vajdaságba, beszélünk az írókkal, de nem csak interjúzni jártam, hanem gyűjtöttem a kéziratokat is a Harmadkornak. Tehát vajdasági összekötőként szerepeltem. Mai napig megvannak az akkori baráti kapcsolataim, és most is ezt csinálom tulajdonképpen. Közben jött egy háború meg egy NATO-bombázás, amikor itthonról izgultunk a barátainkért. . .

Visszatérve a Harmadkorhoz, mi kellett ahhoz, hogy elinduljon a lap?

Kellett a pártbizottság engedélye, kellett valamennyi anyagi támogatás, amit a KISZ adott, minimális pénzből száz példányszámot tudtunk kiadni. Takáts volt a főszerkesztő, Laczkó Sándor, Szántó F. István, Fenyvesi Anna és én szerkesztettük, illetve ez már a második szerkesztőség volt. A lapalapítók között ott volt Kurdy Fehér János, Háy János, Balog József. De a Harmadkor nem csak lap volt, hanem felolvasóesteket is szerveztünk, amelyek tavasszal meg ősszel megtöltötték a VII-es termet. Mi fiatalok, kezdők olvastuk fel az írásainkat, és ezt nagyon nagy lelkesedés övezte, szinte kultusz volt körülötte. A mi lapunk mellett persze ott volt az *Aetas*, a történészek lapja, a *Gondolatjel* című közéleti lap, a *8:15-ös csoport*. . . tehát több kulturális csoport volt, amelyek tudtak egymásról, és ezek olykor együtt is működtek egymással. Ez jó időszak volt, kicsivel a rendszerváltás

előtt nem féltünk már annyira. Bár volt olyan, hogy Taki nem mert hazamenni, de nem is csoda, hiszen róla hatvan oldalnyi besúgó is anyag készült.

Én úgy gondoltam, hogy amit én csinálok, annak csak irodalomhoz, és nem a politikához van köze.

A Pompeji szerkesztésekor még eötvösös volt?

Nem, akkor mi már végeztünk. Az alapítástól másfél évig csináltam, a Harmadkoros tapasztalatok alapján, nagyjából ugyanazokkal az emberekkel, a két lap profilja is hasonló volt: irodalmi, művészetelméleti, filozófiai írások kaptak helyet benne.

A Rózsaszín flastrom című kötet elkészítésének mi volt a folyamata?

Harmadéves koromban volt egy felkészítő szemináriumunk. Azután pedig mindenki választott magának négy-öt író, akivel foglalkozik. '86 őszén-tavaszaán kezdünk el kijárni, aztán visszavittük az interjúkat Magyarországra, ugyanis akkor még nem volt internet. Volt olyan író, akinél nyolcszor voltam, és egyszer sem adott interjút, de volt aki már előszörre. Lettek ott barátaink, akikkel részt vettünk közös irodalmi rendezvényeken.

Nem keresőként hogyan lehetett finanszírozni mindezt?

A Soros Alapítvány finanszírozta az elképzelésünket. Mi dollárban kaptuk a napi díjunkat, öt dollárért annyi dinárt, hogy nem fért bele a pénztárcámba.

És a Harmadkor esetében?

Azt ingyen csináltuk, volt ösztöndíjunk, és ahogy visszaemlékszem, nagyon kevés pénzből meg tudtunk élni, talán el se tudják képzelni a mostani hallgatók, hogy mennyire nem volt ez szempont.

Közös előadások voltak a koliban?

Egy biológus előadására emlékszem, és Sanyi, a férjem is beszélt a CD-technikáról. Sok remek előadás volt akkoriban, a repülő egyetemeken (Konrád), a Móra Kollégiumban (Nádas, Esterházy), eldugott albérletekben, nemcsak az Eötvösben. Az egyetemi oktatással nagyon nem voltunk megelégedve; ha összehasonlítottuk a mi magyar szakos képzésünket az újvidéki képzéssel, akkor az egy európai rangú oktatás volt, ellentétben a mienkkel. A *Harmadkor*, az egyetemek, az egymásnak tartott előadások (*Szerda esti szeánsz*) mind azt szolgálták, hogy öntevékeny módon egészítsük ki a képzésünket. Ki voltunk éhezve a szellemi táplálékra, és minden kínálkozó lehetőséget megragadtunk.

Ennek a keresésnek nem lehetett egy apró része az Eötvös Kollégium is?

De igen. Ott aztán nagyon jó társaság volt. És nagyon jó volt, hogy különböző emberek jöttek össze, Az Eötvös Kollégium a maga háttérével biztosította a felteteleket számomra. Azért, hogy megengedték nekem, hogy egy évet lébecoljak ott, nagyon hálásnak kell lennem.

Az orosz szakon is érződött az ideológiai átítatódás?

Szőke Katalin tanárnőtől olyan irodalmat kaptunk, amit a leningrádi részképzésen sem adtak meg. Nyugati, emigráns kiadású szövegeket adtak nekünk fénymásolatban, az orosz '10-es '20-as évekből olvastunk rengeteget. A részképzésen egyébként döbbsentem láttam, hogy nem lehet Dosztojevszkij műveit kapni a könyvesboltokban. Mondták, hogy tulajdonképpen lehet, de föl kell iratkozni, ebből megértettem, hogy számon tartják, hogy ki olvassa az orosz klasszikusokat. Nekem ez nagy törés volt, nagy csalódás, de azért nem bántam meg, hogy orosz szakos voltam, mert az irodalmi képzés nagyon jó volt.

Férjeddal már az Eötvösben megismerkedtetek?

Igen, mert egy emeleten laktunk, és a folyosón, amikor beszélgettünk, feltűnt nekem, hogy nagyon jó a humora. Tehát ő a legnagyobb jó, amit az Eötvös Kollégiumnak köszönhetek. Amikor végeztünk, összeházasodtunk, van három gyerekünk, és mindig megmutatjuk nekik, ha erre járunk, hogy itt laktunk.

Most a parfümös írása⁸ jutott eszembe. A férjéhez fűződik, ugye?

Igen.

Nagyon nagy hatással van rám az az esszéisztikus látásmód, amit képvisel, nagyon egyedí ez a magyar irodalmi életben. Irigylem. Ez valahogy nem az az írásmód, ami Magyarországon van.

Jelenleg. Mert azért a két világháború között, a 30-as években volt egy nagyon nagy aranykora az esszének Magyarországon, gondolhatunk itt Hamvasra, Németh Lászlóra, Halász Gáborra vagy Szerb Antalra. Gyönyörű észeket írtak, és amikor ezeket olvastam középiskolában, egyetemen mindig arról álmodoztam, hogy egyszer így írnek. És akkor elkezdtem az esszét mint műfajt kutatni fiatal tanársegédként, Brightonban.

Mondod, hogy nem magyar jelenség... Az angol meg a francia kultúrkörben van egy nagyon nagy elismertsége ennek az esszéisztikus írásmódnak. Abban a kultúrában felértékelődik az egyéni látásmód.

A *Harmadkorban* nem az elméleti tudományos szabványnyelvet használtuk, nem azt a nyelvet, amin ma írnak általában a magyar tudományban. Az a nyelv, amin mi írtunk, akár Szántó Pista, akár a Takáts, sokkal esszéisztikusabb nyelv volt, annak ellenére, hogy igyekeztünk a kortárs művészetelméleteket beemelni, de soha nem elfelejtve, hogy az irodalom az egy primer, élő dolog, és az elmélet csak eszköz lehet a kezünkben.

Tolnai-szakértő is.

Igen, mondják. Mint a napraforgó, forgok afelé, amit a magaménál magasabbnak érzek. Képzeld el azt, hogy a Tolnai és az egész vajdasági irodalom a politikai és a történelmi okok miatt egy teljesen más kánont és hagyományt alakított ki, elszakadva a magyar irodalomtól. Up-to-date olvastak nyugati írókat, nekem az

⁸ Mikola Gyöngyi, *A másik illat, Élet és irodalom*, LIV. évf, 34.sz.

egy kánaán volt, hoztam haza a barátnőim kötelező irodalomjegyzékét, és a listán szereplőket olvastam. Ha én az itteni szempontrendszert követem, akkor nem lettem volna képes megérteni a vajdasági irodalmat. Meg kellett találni azt az elméletet, amely felől olvasható a vajdasági irodalom, a több évtized hagyománya, a politikai represszió, az elnyomás. Haragudni szoktam arra, ha a magyarországi elvárások felől próbálják értelmezni az ottani irodalmat.

Mostanában mivel foglalkozik?

A NKA ösztöndíjával tanulmánykötet készítek a vajdasági kortárs irodalomról, a kötet középpontjába állítva azt a generációt, akinek az indulását telibekapta a háború, és a romok maradtak, abból kellett újraépítkezni. Életem legszerencsésebb időszaka lesz ez, egyfajta kegyelmi állapot.

És Eötvös-kollégista férje mivel foglalkozik?

Nyolc évre abbahagyta a programozói matematikusi munkát, mert azalatt Szeged liberális alpolgármestere volt, most azonban visszatért az üzleti világba, és egy számítógépes cégnél projektmenedzser.

Milyen volt nemrég előadóként visszatérni az Eötvösbe a vajdasági gyöngykereskedelem című előadással?

Nagyon jó volt, hogy sokan eljöttek, értő, érdeklődő közönség volt. Nagyon szerettem ott lakni, abszolút pozitív élményeim fűződnek oda. Tegnap pedig éppen a pesti Eötvösben jártam, mert a Sziveri-díjat a Magyar Irodalomtörténeti Intézetben adtuk át. Volt ott egy előadó, aki elmondta a történetét a pesti Eötvös Collegiummal kapcsolatban, én pedig hozzátettem, hogy igen, én meg a kis Eötvösben laktam annak idején, Szegeden. Mondták, hogy most volt százéves a pesti Eötvös, nyolcvanéves a szegedi, ez már szép hagyományt jelent. Igenis, hiszek az elitképzésben, ez nagyon fontos. Nekem is és a férjemnek is sokat jelentett, hogy Eötvös-kollégisták voltunk.

Az interjút Saródi Szilvia készítette Szegeden 2011-ben